

Marine Stewardship Council (MSC) synes å ha lyktes med å etablere et miljømerke for villfisk som vil segmentere fiskemarkedet. Dette gir en utfordring for oppdrettsnæringen, fordi det er langt fra klart at konsumentene kan skille mellom vill fisk og oppdrettsfisk og fordi det også finnes et betydelig sett miljøproblemstillinger relatert til oppdrettsnæringen. Et miljømerke for oppdrettsfisk er det eneste forsvaret mot disse utfordringene, mener artikkelforfatteren. Foto: Gustav Erik Blaaid.

FAST SPALTIST

Frank Asche, professor ved Universitetet i Stavanger

Miljømerking av fisk – noe å bry seg om for oppdrettsnæringen?

I 2000 ble de to første fiskeriene gitt et miljømerke av Marine Stewardship Council (MSC). Både norsk fiskeri- og norsk oppdrettsnæring forholdt seg den gangen rolig. Etter en treg start har imidlertid et betydelig antall fiskerier fått miljømerke, og etter hvert også flere store fiskerier som laks og pollock fra Alaska og stillehavstorsk. Norsk fiskerinæring har fattet interesse for MSC-sertifisering, og både sei- og

sildfiskerier er nå i akkrediteringsprosessen. I skrivende stund har 24 fiskerier rett til å benytte MSCs miljømerke, mens hele 68 er i den avsluttende delen av akkrediteringsprosessen.

MSCs miljømerke synes å ha etablert seg som ikke bare det ledende miljømerket for vill fisk, men også et forsøk på markedssegmentering som synes å lykkes. Dette understrekes

spesielt av at de store supermarkedskjedene først i Storbritannia, og så i stadig flere land setter en dato hvorefter de bare vil kjøpe miljømerket fisk.

Per i dag er det hovedsaklig innforstått at miljømerking ikke gjelder for oppdrettsfisk. Det er imidlertid flere som bekymrer seg for om konsumentene vil se denne forskjellen. Med sertifiserte fiskerier vil også oppdretts-

fisken kunne bli et lettere mål for miljøorganisasjoner og andre som av ulike grunner har et negativt syn på oppdrett. Miljømerker er følgelig en problemstilling det er all grunn til å ta på alvor for oppdrettsnæringen, både i Norge og internasjonalt.

Miljømerker for oppdrettsfisk i dag

Fokuset på miljømerker og miljøpåvirkning har gjort at Global Aquaculture Alliance (GAA) har utarbeidet en Best Aquaculture Practice (BAP)-merking for oppdrettsreker som sertifiseres av Aquaculture Certification Council (ACC), og de arbeider med tilsvarende standarder for catfish og laks. Organisasjonen Friends of the Sea tilbyr miljømerker både for vill og oppdrettsfisk, selv om de vel er en distansert nummer to bak henholdsvis MSC og ACC på begge områdene. Viktigere er det at flere supermarkedkjeder også har oppfordret MSC til å revurdere sin beslutning om å ikke sertifisere oppdrettsfisk, og det har nylig vært meldinger i media om at MSCs styre igjen vil kikke på denne problemstillingen. Det er følgelig en klar interesse fra flere supermarkedkjeder for miljømerking av oppdrettsfisk. Selv om det ikke brenner, er det følgelig all grunn for norsk oppdrettsnæring til å kikke på problemstillingen miljømerker, og også å ta den alvorlig.

I tillegg til miljømerkene for oppdrettsfisk finnes det også et mylder av andre merker som økologisk fisk, god røktepraksis (avledet fra landbruket) og kvalitetsmerker. Selv om alle disse merkene kan ha en funksjon i forhold til å segmentere markeder, synes de ikke å fylle samme funksjonen som et miljømerke.

Hva er et miljømerke?

Et miljømerke er et merke som skal vise bestemte egenskaper ved produksjonsprosessen til et produkt, og de brukes for flere andre produkter enn sjømat (for eksempel finnes også Forrest Stewardship Council). For vill fisk skal merket garantere at den aktuelle fiskebestanden ikke er overfisket, at den er godt forvaltet, at fisket ikke skader økosystemet og at det gjøres i samsvar med internasjonale avtaler. Miljømerking innebærer at fiskeprodukter hvor forvaltningen av bestanden oppfyller et sett kriterier vil få anledning til å putte på en merkelapp som sier at dette produktet kommer fra et fiskeri som er forsvarlig forvaltet. Miljøvennlige konsumenter forventes da å velge dette produktet fremfor tilsvarende produkter uten merke. Miljømerking er et markedsbasert forvaltningssystem fordi systemet i prinsippet virker ved følgende mekanisme: Fiskere som deltar i fiskerier som ikke er godkjent for merking vil få problemer med å selge fisken sin

hvis konsumentene bare velger merket fisk. Fiskerne vil da bli tvunget av konsumentene/innkjøperne til å bidra til å få endret forvaltningspraksis slik at også deres fisk kan merkes, for å få solgt sin fisk. Problemstillingen synes spesielt relevant i Storbritannia, hvor de fleste supermarkedkjedene har sagt at de fra neste år bare skal selge miljømerket (vill) fisk. Det betyr at dette markedet i praksis blir stengt for ikke-miljømerkede fiskerier hvis supermarkedskjedene fullt ut gjennomfører sin intensjon.

Et miljømerke vil fungere bare hvis en tilstrekkelig stor del av konsumentene foretrekker miljømerket fisk. Dette medfører imidlertid at miljømerket vil dele fiskemarkedet inn i to segmenter, et for merket og et for umerket fisk. Hvis umerket fisk ikke blir solgt når den tilbys til samme pris som merket fisk, vil imidlertid ikke fisken bli trukket tilbake fra markedet; selger vil redusere prisen for å bli kvitt fisken. Så lenge det finnes umerket fisk og konsumentene foretrekker merket fisk vil en få en slik segmentering av markedet, hvor merket fisk oppnår en høyere pris enn umerket fisk. Hvis konsumenten ikke er villig til å betale ekstra for merket fisk, vil merkesystemet bryte sammen.

Siden fiskemarkedene er globale, behøver ikke segmenteringen nødvendigvis foregå ved at både merket og umerket fisk tilbys i samme disk. En kan vel så gjerne få en geografisk seg-

AKVA GROUP™

Nye sjødyktige fôrflåter med innovative løsninger for effektiv stordrift...

AKVA er verdens ledende leverandør av fôrflåter med flere hundre flåter levert! De nye serien med store sjødyktige **AkvaCenter Fôrflåter** er modulbasert. Lagringskapasitet fra 240 til 720 tonn sikrer stordriftsfordeler for dagens oppdrettanlegg. Flåtene inkluderer de siste innovasjoner innen effektiv fôrhandtering, lagring, logistikk, komfort og sikkerhet for mannskapet. De leveres nøkkelferdige og selvforsynte med integrert AkvaMarina CCS Fôringsanlegg, diesel generator, kontrollrom, bofasiliteter og spesialtilpasset utstyr som kamera- og sensorsystemer.

AkvaCenter Ocean 480 Panorama har nye spennende interiør løsninger.

www.akvagroup.com

wavemaster™

miljømerking

mentering hvor fisken i noen land, for eksempel Storbritannia, er merket, mens den i andre land, for eksempel USA, er umerket. Fiskere vil da få valget mellom å selge umerket fisk til en lavere pris, eller å få en høyere pris hvis de sørger for at deres fiskeri får anledning til å bruke miljømerket.

Norsk fiskerinæring var ikke proaktiv

Norsk fiskerinærings forhold til miljømerker, og spesielt MSC, har vært vekslende. I begynnelsen ble merkene avskrevet som et forsøk fra private aktører på å påvirke norsk forvaltningspraksis, og norsk fiskerinæring ville ikke ha noe med MSC å gjøre. Etter hvert som merket synes å bli en suksess for initiativtagerne, og det kan gi konkurransefordeler i noen markeder, har noen men ikke alle snudd. Det er grunnen til at bedrifter som Domstein og organisasjoner som Sildelaget og Fiskebåt står bak søknader om akkreditering. Fordi Råfisklaget fremdeles har reservasjoner i forhold til MSC synes ikke et miljømerke å være aktuelt for torskefiskeriene.

De syv årene som gikk fra det første fiskeriet ble sertifisert til norske fiskeriaktører begynte å ta miljømerking på alvor, er syv år hvor minst to muligheter gikk tapt. Man tapte

muligheten til å i markedshenseende å fremstille seg som et av de best forvaltede fiskeriene som derfor var tidlig ute med et miljømerke. I tillegg, og muligens viktigere, mistet en også de beste mulighetene til å reelt påvirke kriteriene for akkreditering.

Man kan like eller mislike miljømerker, men det er en overhengende sannsynlighet for at det vil bli et krav i stadig flere markeder også for oppdrettsfisk. Det er da viktig at norsk oppdrettsnæring er proaktiv. Det kan faktisk være betydelig viktigere for norsk oppdrettsnæring, fordi det er et betydelig større utfallsrom i forhold til hva som kan defineres som god oppdrettpraksis enn det er for hva som er god fiskeriforvaltning. For eksempel er det mange miljøorganisasjoner som mener at merdbasert oppdrett har så store utslipp at det ikke kan være god praksis. Hvis dette synet får gjennomslag vil det kunne bli et krav at oppdrettsanleggene er landbasert for å få et miljømerke. I så fall vil norsk laksenæring ikke kunne få et miljømerke.

Supermarkedkjedenes rolle

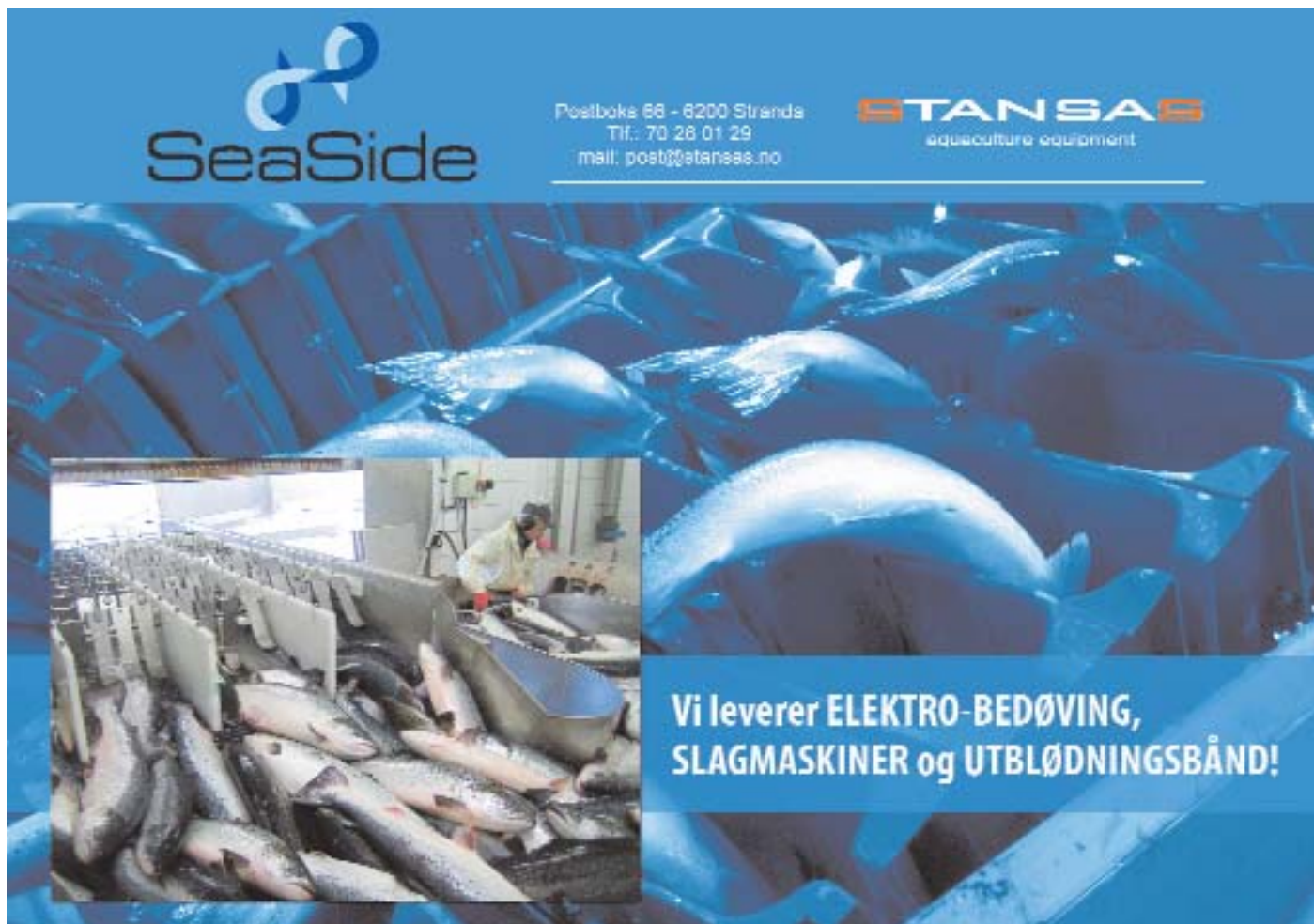
De store supermarkedkjedene i flere nordeuropeiske land ser ut til å være blant de fremste pådriverne for et miljømerke. Det er vanskelig å forestille seg at disse kjedene er genuint mil-

jøinteresserte. Det er også klart at siden de forskjellige kjedene er villig til å bruke samme merket, brukes merket ikke til å skaffe seg markedsfordeler overfor hverandre. Et viktig moment her kan være at disse kjedene på grunn av sin størrelse synes å være de fremste mål for aksjoner fra forskjellige pressgrupper.

Ved å benytte miljømerket fisk kan supermarkedkjedene mest sannsynlig unngå uønsket oppmerksomhet fra miljøbevegelsene for sin handel med fisk, da de i hvert fall kan hevde å samarbeide med miljøbevegelsen for å forbedre forvaltningen. Supermarkedkjedene vil av denne grunn være vinnere ved bruk av miljømerker, uansett hvilken virkning miljømerket har for forvaltningen eller for oppdrettspraksis. Det er imidlertid et faktum at stadig mer fisk omsettes gjennom supermarkedkjedene, i de fleste vesteuropeiske land er denne andelen nå over 80 prosent. Hvis innkjøperne der ser seg tjent med å kjøpe bare miljømerket fisk, er det klart at dette gir best avsetningsmuligheter for merket fisk, og at det kan bli vanskelig å selge umerket fisk i flere markeder.

Og det gir en utfordring også for oppdrettsnæringen

At et miljømerke kommer for vill fisk skaper

Postboks 68 - 6200 Stranda
Tlf.: 70 26 01 29
mail: post@stansas.no

STANSAS
aquaculture equipment

SeaSide

Vi leverer ELEKTRO-BEDØVING,
SLAGMASKINER og UTBLØDNINGSBÅND!

også en ny konkurranseutfordring for oppdrettsnæringen. Vil konsumentene skille mellom oppdrettsfisk og villfisk, og forstå at miljømerking bare gjelder for vill fisk? Vil eksistensen av miljømerket fisk gjøre det lettere for miljøorganisasjoner å angripe supermarkedskjeder som selger oppdrettsfisk hvor en kan komme med en mengde eksempler på miljøskadelig praksis? Vil dette lede til at innkjøpere søker seg vekk fra oppdrettsfisk?

Det er ikke gitt at konkurransen fra miljømerket villfisk vil bli sterkere enn konkurransen fra villfisk har vært så langt. Oppdrettsfisker har mange andre fortrinn som innkjøpere kan vektlegge. Det er imidlertid ingen tvil om at produksjonspraksis for oppdrettsfisk varierer sterkt avhengig av hvor en befinner seg i verden og hvilken art en ser på. Et miljømerke for oppdrettsfisk vil motvirke mulige konkurransevridende effekter fra miljømerket villfisk, og vil sikre at supermarkedkjedenes innkjøpere ikke blir svar skyldig når de får miljøorganisasjonene på døren. For en næring som norsk laksenæring, som de fleste vil mene er klart bærekraftig og som tar miljøproblemstillinger seriøst, vil et merke også kunne være en konkurransefordel.

Avsluttende kommentar

MSC synes å ha lyktes med å etablere et miljømerke for villfisk som vil segmentere fiskemarkedet. Spesielt viktig er det at umerket fisk ikke vil ha markedsadgang hos flere supermarkedskjeder i enkeltland. Dette gir en utfordring også for oppdrettsnæringen, fordi det er langt fra klart at konsumentene kan skille mellom vill fisk og oppdrettsfisk og fordi det også finnes et betydelig sett miljøproblemstillinger relatert til oppdrettsnæringen. Et miljømerke for oppdrettsfisk er det eneste forsvaret mot disse utfordringene. Et miljømerke kan også være et konkurransefortrinn for oppdrettsfisk. Det er derfor all grunn for norsk oppdrettsnæring til å ta utfordringen alvorlig, og å arbeide for merker som ivaretar næringens konkurransefortrinn.

Alt tyder på at det også bare vil være plass til ett miljømerke for oppdrettsfisk. Norsk

Ved å benytte miljømerket fisk kan supermarkedkjedene mest sannsynlig unngå uønsket oppmerksomhet fra miljøbevegelsene for sin handel med fisk. Et miljømerke for oppdrettsfisk vil motvirke mulige konkurransevridende effekter fra miljømerket villfisk, og vil sikre at supermarkedkjedenes innkjøpere ikke blir svar skyldig når de får miljøorganisasjonene på døren.

oppdrettsnæring kan med sine beslutninger influere i betydelig grad hvilket merke det blir. ACC er ikke vel ansett i miljøkretser fordi det ble stiftet av en industriorganisasjon. Hvis supermarkedkjedene aksepterer merket vil dette likevel spille mindre rolle. Hvis man

ikke støtter ACC blir det fort et spørsmål om hvilket merke en skal støtte når dette blir en problemstilling, eller om en bare skal avfinne seg med det merket som blir markedsstandard når den tiden kommer.

AKVA GROUP

Nøyaktig miljøkontroll utgjør hele forskjellen...

Alle nye beregninger av føremengder og forventet tilvekst er basert på ulike miljøparametre. **Temperatursensoren** gir kontinuerlige målinger av vanntemperaturen på valgte dyp. I kombinasjon med smarte **oksygen-** og **strømsensorer** får du et komplett bilde av miljøet for fisken. Trådløs integrering med AkvaMarina fødringsanlegg og Fishtalk.

www.akvagroup.com

akvasmart™